

Пріоритети інноваційного розвитку економіки України: наукометричний аспект [Текст] : [монографія] / А. І. Корецький ; НАН України, ДУ «Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва». – Київ : ДКС центр, 2017. – С. 6–9.

Вітчизняний досвід визначення і реалізації науково-технічних та інноваційних пріоритетів

Здійснення інноваційних перетворень, а також перехід економіки на новий технологічний устрій визначає результативність здійснюваних реформ у нашій країні. Це неможливо без формування дієвої науково-технічної та інноваційної політики, важливе місце в якій посідає підтримка пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку. Наведену тезу доповнює вислів Г. Доброва про те, що через відсутність науково обґрунтованої стратегії розвитку може зійти нанівець основна частина зусиль у сфері НТП [1, с. 33]. На наш погляд, щоб правильно сформулювати подальшу стратегію розвитку економіки, необхідно насамперед визначити наукові напрями, які здатні продукувати конкурентні інноваційні рішення і в майбутньому забезпечити суттєвий технологічний прорив держави. Припустимо, завтра на світових ринках змінюється ринкова кон'юнктура і виникає стрімкий попит на нову продукцію або революційну технологію. Країна, що зможе задовольнити цей попит, займе найбільш вигідні позиції для завоювання нових ринків збуту, поки потенційні конкуренти ще не встигли освоїти новий продукт. Тому, щоб передбачити появу нових технологічних рішень, необхідно знати, як розвивається наука конкретної держави, а також якими передовими проблемами цікавляться вчені. Одним із способів вирішення цих питань є кількісний аналіз публікаційної активності дослідників за галузями науки. Наприклад, Г. Добров так висвітлював своє ставлення до зазначеного підходу: «Дійсно, хоча один патент, одна друкована робота, один вчений і т. п. ніколи не є рівнозначними іншому патенту, іншій публікації, іншому вченому і т. п., тим не менше, ... оброблюючи статистичні дані про темпи, рівень і напрямки в кількісних змінах подібних величин, ... отримуємо ряд важливих кількісних показників і параметрів, що відносяться до процесу науково-технічного розвитку» [1, с. 43–44].

Важливість інноваційних зрушень практично доведена на прикладах Сінгапуру, Тайваню, Малайзії, Південної Кореї. Здатність країни здійснювати результативні інноваційні видозміни визначає перехід національного господарства до нового технологічного устрою, а отже, формує конкурентоспроможну виробничу базу та систему державного управління економікою. Тому цілком логічно, що інновації є головними рушіями, здатними підвищити ефективність функціонування національного господарства, упорядкувати регулювання державних систем та механізмів управління економікою. Особливо велику відповідальність за стабільність і відновлення глобальної фінансової системи покладається на новітні розробки дослідно-експериментальної бази саме у часи загострення наслідків світової кризи. У зв'язку з цим держава має ще більше виділяти асигнувань на наукові роботи й підтримку інноваційної діяльності в періоди занепаду загальної системи торговельних відносин, адже тільки завдяки науково-технічному прогресу

можна подолати негативні явища економічної нестабільності та депресивних макроекономічних тенденцій [2].

В Україні актуальним завданням є фінансове забезпечення наукової діяльності, яка б змогла подолати існуючі економічні труднощі функціонування державних систем і механізмів управління економікою. «З метою оптимізації механізмів розподілу коштів державного бюджету та прискорення переходу України до інноваційної моделі розвитку, необхідним є провадження практики управлінської діяльності існуючих досліджень, заснованих на використанні сучасних методів бібліометричного, вебметричного та наукометричного аналізу інформаційних потоків» [3, с. 29–30].

З іншого боку, побудова інноваційної моделі розвитку економіки потребує значного фінансового забезпечення, що під силу не кожній країні. Зважаючи на граничні можливості інвестиційних ресурсів, актуальним є їх зосередження на проривних галузях інноваційного розвитку економіки. Тільки за таких умов можливий поступовий перехід держави на новий щабель технологічного устрою, що сприятливо вплине на науково-технічну та інвестиційну сфери та спонукатиме до оновлення виробничих потужностей національного господарства. Інноваційний шлях розвитку держави стимулює створення додаткових робочих місць та економічне зростання як фактори антикризової державної політики [4].

У зв'язку з низьким рівнем фінансового забезпечення української науки необхідним є стимулюючий розподіл бюджетних коштів між її різними галузями [5], тобто виділення пріоритетних напрямів, яким буде надаватися найбільша підтримка для розвитку (від лат. «prior» – старший, а отже, головний). Існує багато визначень терміна пріоритет, серед яких найбільш поширеними є: «першість у часі в науковому відкритті, винаході, дослідженні і т. п.; переважаюче, першочергове значення чого-небудь» [6, с. 985]; «першість у якому-небудь відкритті, винаході, висловленні ідеї [7, с. 1142]»; «першість вченого в збагаченні науки, техніки, мистецтва будь-якими значними відкриттями» [8, с. 532]. На думку [9, с. 62], одна з причин недосконалої державної науково-технічної політики України у сфері підтримки пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, а також інноваційної діяльності полягає в недостатньому сприйнятті важливості пріоритету, а також нерозвиненості інноваційної культури суспільства. Тому подолання цих проблем дасть змогу істотно активізувати інноваційні процеси в нашій державі.

За роки незалежності в Україні сформувалася нормативно-правова база реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, а також інноваційної діяльності. Законодавчо визначено, що «пріоритетні напрями розвитку науки і техніки – науково, економічно та соціально обґрунтовані напрями науково-технічного розвитку на довгостроковий період (понад 10 років), яким надається пріоритетна державна підтримка з метою формування ефективного сектору наукових досліджень і науково-технічних розробок для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, сталого розвитку, національної безпеки України та підвищення якості життя населення» [10, с. 1]. Тому обґрунтування пріоритетів терміном на понад 10 років є дуже виваженою і відповідальною роботою, адже у сучасному світі технологічне оновлення виробничої лінії товарів відбувається кожні два роки і цей показник

має тенденцію поступового скорочення. У зв'язку із зазначеним методика обґрунтування пріоритетів та система їхньої підтримки потребують постійного вдосконалення, а отже, плідної роботи наукових кіл і державних владних структур. Крім формулювання пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, у нормативно-правовій базі України передбачено визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, що трактуються як «науково і економічно обґрунтовані та визначені напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень» [11, с. 1].

Урядом України багаторазово проголошувалася необхідність трансформації діючої системи національного господарства, оновлення його науково-технічної сфери та приведення у відповідності до найвищих стандартів якості. Оскільки будь-яка держава має обмежені ресурси, то постає проблема щодо їх зосередження на пріоритетних напрямках розвитку науково-технологічної та інноваційної сфер. Світова практика показує, що розвиток пріоритетів дозволяє концентрувати зусилля національної економіки на проривних галузях, які в подальшому забезпечують стрімкі темпи економічного зростання на основі інноваційної складової...

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Добров Г. М. Наука о науке / Г. М. Добров. Изд. 3-е. – К. : Наукова думка, 1989. – 301 с.
2. Шкворець Ю. Ф. Програмно-цільове управління формуванням і реалізацією державних пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку (методологія, методи та інституційні механізми) / Ю. Ф. Шкворець. – К. : ПП «Сердюк В. Л.», 2016. – 804 с.
3. Костенко Л. Й. Бібліотека та наукометрія: світовий досвід, українська перспектива / Л. Й. Костенко, Д. В. Соловяненко // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 6. – С. 29–32.
4. Мех О. А. Засади та проблеми соціалізації науки, техніки і технологій / О. А. Мех // Наука та наукознавство. – 2014. – № 1. – С. 21–31.
5. Єгоров І. Ю. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / Єгорова І. Ю. ; за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.] ; НАН України. – К. : НАН України, 2015. – 336 с.
6. Кузнецов С. А. Большой толковый словарь русского языка / сост. и гл. ред. С. А. Кузнецов. – СПб. : Норинт, 2000. – 1536 с.
7. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
8. Большая Советская Энциклопедия. 2-е изд. Т. 34. – М. : Большая советская энциклопедия, 1955. – 653 с.
9. Попович О. С. Науково-технологічна та інноваційна політика: основні механізми формування та реалізації / О. С. Попович ; ред. Б. А. Маліцький. – К. : Фенікс, 2005. – 226 с.

10. Про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» № 2519-VI від 9 вересня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2519-17>.

11. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI від 8 вересня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17/ed20111002>.